

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL UŽSIENIEČIŲ TEISINĖS
PADĖTIES“ NR. IX-2206 3, 5, 26, 32, 40, 50, 53, 67, 71, 76, 77, 79, 98¹, 113, 125, 126, 130¹,
136, 138, 139, 140 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, IX¹ SKYRIAUS PRIPAŽINIMO
NETEKUSIU GALIOS IR ĮSTATYMO PAPILDYMO X² SKYRIUMI ĮSTATYMO
PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys. Įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos įstatyme „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 (toliau – UTPI) nustatyta užsieniečių atvykimo ir išvykimo, buvimo ir gyvenimo, prieglobsčio ir laikinosios apsaugos Lietuvos Respublikoje suteikimo, sprendimų dėl užsieniečių teisinės padėties apskundimo tvarka ir kiti užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimai.

Išaugęs užsieniečių, kurie neteisėtai kirto arba ketina kirsti Lietuvos Respublikos valstybės sieną su Baltarusijos Respublika, skaičius rodo, kad neteisėtos migracijos procesus ir toliau skatina nedemokratiniai režimai, ir tikėtina, kad tokia situacija nėra vienkartinė ar trumpalaikė problema, bet gali dar labiau didėti ir kartotis.

Siekiant spręsti šią problemą, ypatingos skubos tvarka 2021 m. liepos 13 d. ir 2021 m. rugpjūčio 10 d. buvo pakeistas UTPI, jame įtvirtinant nuostatas, leidžiančias paspartinti prieglobsčio prašymų nagrinėjimą ir sprendimų dėl jų priėmimą, apriboti kai kurias prieglobsčio prašytojų teises tais atvejais, kai valstybė jų negali užtikrinti dėl valstybėje paskelbtos karo padėties, nepaprastosios padėties, taip pat ekstremaliosios situacijos ar ekstremaliojo įvykio dėl masinio užsieniečių antplūdžio, taip pat nustatant konkrečias vietas, kuriose užsieniečiai gali pateikti prašymus dėl prieglobsčio. Tačiau minėti UTPI pakeitimai neišsprendė visų dėl masinio užsieniečių antplūdžio kylančių problemų, be to, dėl skubos jame liko tarpusavyje nesuderintų nuostatų.

2021 m. birželio 9 d. Europos Komisija pateikė oficialų pranešimą dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo procedūros Nr. INFR(2021)4028 dėl 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (toliau – direktyva 2003/109/EB) netinkamo perkėlimo ir taikymo Lietuvos Respublikos nacionalinėje teisėje (toliau – Oficialus pranešimas). Oficialiajame pranešime nurodoma, kad UTPI 53 straipsnio 1 dalies 8 punkto nuostatos, numatančios, kad Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimas gyventi Europos Sąjungoje (toliau – leidimas nuolat gyventi) gali būti išduodamas, tik jeigu užsienietis pragyveno Lietuvos Respublikoje 5 metus ir turėjo leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje (toliau – leidimas laikinai gyventi), neatitinka direktyvos 2003/109/EB 4 straipsnio 1 dalies nuostatų, pagal kurias leidimas nuolat gyventi užsieniečiui turėtų būti išduodamas, jeigu jis teisėtai pragyveno 5 metus valstybės narės teritorijoje, neatsižvelgiant į tai, ar užsienietis gyvenimo valstybės narės teritorijoje metu turėjo nacionalinę vizą ar leidimą laikinai gyventi.

2011 m. Europos Komisija pradėjo pažeidimo procedūrą 2011/2083 dėl netinkamo 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimoms narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančią Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančią Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (toliau – direktyva 2004/38/EB), nuostatų perkėlimo į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę. Atsižvelgus į Europos Komisijos pateiktas pastabas, 2012 m. UTPI buvo papildytas 98¹ straipsniu ir kitomis nuostatomis, tačiau Europos Komisija ir toliau laikėsi pozicijos, kad Lietuvos Respublika netinkamai perkelia direktyvos 2004/38/EB 27 straipsnio 2 dalies nuostatas, nes UTPI nustatyta, kad asmens elgesys turi kelti realią ir akivaizdžią grėsmę valstybės saugumui ir viešajai tvarkai, tačiau nėra nurodyta, kad grėsmė turi būti pakankamai rimta ir 2013 m. pateikė papildomą pagrįstą nuomonę. Lietuvos Respublika, atsakydama į papildomą pagrįstą nuomonę, pateikė paaiškinimus Europos Komisijai apie direktyvos 2004/38/EB 27 straipsnio 2 dalies nuostatos perkėlimą ir teismų praktiką dėl grėsmės valstybės saugumui ir viešajai tvarkai vertinimo. 2020 m. gruodžio 10 d. Europos Komisija darbo tvarka kreipėsi į Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministeriją

prašydama papildomos informacijos dėl direktyvos 2004/38/EB 27 straipsnio 2 dalies perkėlimo. Prašoma informacija ir paaiškinimai Europos Komisijai buvo pateikti 2021 m. sausio 12 d. raštu ir 2021 m. kovo 23 d. vaizdo konferencijos metu. Europos Komisija paragino direktyvos 2004/38/EB nuostatą perkelti kuo tiksliau, UTPI tiesiogiai įtvirtinant pakankamo grėsmės rimtumo aspektą. Tai padėtų greičiau nutraukti pažeidimo procedūrą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, parengtas Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 3, 5, 26, 32, 40, 50, 53, 67, 71, 76, 77, 79, 98¹, 113, 125, 126, 130¹, 136, 138, 139, 140 straipsnių pakeitimo, IX¹ skyriaus pripažinimo netekusiu galios ir Įstatymo papildymo X² skyriumi įstatymo projektas (toliau – UTPI projektas).

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Migracijos politikos grupės (vadovė Aušra Grikevičienė, tel. (8 5) 271 7078) vyresnioji patarėja Rūta Jasulaitienė, tel. (8 5) 271 8897, ir patarėja Danutė Petrauskienė, tel. (8 5) 271 8467.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Šiuo metu UTPI nuostatos, kuriomis reguliuojamas prieglobsčio prašymų pateikimas, nagrinėjimas, sprendimų dėl jų priėmimas, taip pat skundų dėl priimtų sprendimų pateikimas bei nagrinėjimas, prieglobsčio prašytojų teisės tais atvejais, kai valstybėje paskelbta karo padėtis, nepaprastoji padėtis, taip pat ekstremalioji situacija ar ekstremalusis įvykis dėl masinio užsieniečių antplūdžio, yra išdėstytos UTPI atskiruose skyriuose, todėl jas sudėtinga suprasti ir taikyti.

Ypatingos skubos tvarka 2021 m. liepos 13 d. keičiant UTPI, kai kurios UTPI nuostatos liko nepakeistos, todėl nedera su naujomis UTPI nuostatomis, taip pat kai kurios nuostatos liko nesusietos su valstybėje paskelbta karo padėtimi, nepaprastąją padėtimi, taip pat ekstremaliąja situacija ar ekstremaliuoju įvykiu dėl masinio užsieniečių antplūdžio.

UTPI nustatytos užsieniečių teisės, taip pat prieglobsčio prašytojų teisės, tačiau nenustatytos prieglobsčio prašytojų ir užsieniečių, kurie neturi teisės likti Lietuvos Respublikoje, teisės. Šių užsieniečių teisės nustatytos poįstatyminiuose teisės aktuose, kuriais tvirtinamos laikino apgyvendinimo sąlygos ir tvarka.

UTPI 5 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad, paskelbus karo padėtį, nepaprastąją padėtį, taip pat ekstremaliąją situaciją ar ekstremalųjį įvykį dėl masinio užsieniečių antplūdžio, šioje dalyje nurodytas 28 dienų terminas pratęsiamas karo padėties, nepaprastosios padėties, dėl masinio užsieniečių antplūdžio paskelbtos ekstremaliosios situacijos ar ekstremaliojo įvykio laikotarpiui ir 28 dienoms po jų pabaigos, tačiau ne ilgiau kaip 6 mėnesiams.

UTPI nustatyta, kad Migracijos departamentas sprendimus dėl prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo priima tais atvejais, jeigu prieglobsčio prašytojas nėra sulaikytas, jam nėra skirta alternatyvi sulaikymui priemonė ar kai jis nebuvo apgyvendintas įgalioto Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) pareigūno sprendimu.

UTPI nustatyta, kad ikiteismine tvarka gali būti nagrinėjami užsieniečių skundai dėl Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) priimtų sprendimų nenagrinėti prašymo suteikti prieglobstį ar sprendimų nesuteikti prieglobsčio, tačiau tokia ikiteisminė tvarka nesusieta su valstybėje paskelbta karo padėtimi, nepaprastąją padėtimi, taip pat ekstremaliąja situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Taip pat UTPI nenustatytas skundų dėl Migracijos departamento ar VSAT priimtų sprendimų dėl užsieniečio grąžinimo ar išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos nagrinėjimas ikiteismine tvarka.

UTPI 115 straipsnio 2 dalies 4 ir 5 punktuose nustatyta, kad teismas gali skirti alternatyvią sulaikymui priemonę – apgyvendinti užsieniečių Valstybės sienos apsaugos tarnyboje netaikant judėjimo laisvės apribojimų arba nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje. Galimybė apgyvendinti užsieniečių ir kitose pritaikytose vietose, kaip alternatyvi sulaikymui priemonė, UTPI nenustatyta.

UTPI 125 straipsnio 1 dalies 7 punkte ir 126 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyti užsieniečių grąžinimo į užsienio valstybę ir išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos pagrindai siejami su užsieniečio neteisėtu atvykimu į Lietuvą ar buvimu joje, bet nėra aiškiai nustatyta, kad užsienietis gali būti grąžinimas ar išsiunčiamas ir tuo atveju, kai pagal UTPI jis nėra laikomas atvykusiu į Lietuvos Respublikos teritoriją.

UTPI nenustatyta galimybė išduoti leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje užsieniečiui, kuris negali grįžti į kilmės valstybę dėl to, kad yra persekiojamas nedemokratinio režimo ir (ar) nukentėjęs ar gali nukentėti nuo šio režimo vykdomų represijų, tačiau nesiekia gauti prieglobsčio Lietuvos Respublikoje.

Šiuo metu UTPI nustatyta, kad užsieniečiams leidimas nuolat gyventi gali būti išduodamas, tik jeigu užsienietis Lietuvos Respublikoje pragyveno 5 metus turėdamas leidimą laikinai gyventi. Tokia UTPI nuostata reiškia, kad užsienietis visus 5 metus turėjo turėti leidimą laikinai gyventi, o užsieniečio buvimo Lietuvos Respublikoje laikotarpiai turint dokumentą, patvirtinantį užsieniečio teisę gyventi Lietuvos Respublikoje, arba nacionalinę vizą nėra įskaičiuojami.

UTPI nustatytuose Europos Sąjungos valstybės narės piliečio arba jo šeimos nario keliamos grėsmės valstybės saugumui ar viešajai tvarkai vertinimo principuose nurodyta, kad asmens elgesys turi kelti realią ir akivaizdžią grėsmę, tačiau nėra nurodyta, kad grėsmė turi būti pakankamai rimta.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Atsižvelgiant į tai, kad asmenų teisės turėtų būti nustatomos įstatymuose, taip pat siekiant teisinio aiškumo, UTPI 3 straipsnyje siūloma nustatyti neturinčių teisės likti Lietuvos Respublikoje prieglobsčio prašytojų ir užsieniečių, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, teises.

Atsižvelgiant į tai, kad ne visi užsieniečiai, kurie neteisėtai kirto Lietuvos Respublikos valstybės sieną, pateikia prašymus suteikti prieglobstį, ir UTPI nėra nustatyta, kur ir kuriam laikui šie užsieniečiai, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, apgyvendinami, UTPI 5 straipsnio 6 dalyje siūloma nustatyti, kad tokie užsieniečiai, iki kol bus įvykdytas galutinis sprendimas dėl jų grąžinimo ar išsiuntimo arba priimtas kitas sprendimas dėl jų teisinės padėties, apgyvendinami pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose, VSAT.

Siekiant aiškiai nustatyti, koks subjektas apgyvendina užsieniečius, kurie nelaikomi atvykusiais į Lietuvos Respublikos teritoriją, ir tuos, kurie yra įleisti į Lietuvos Respublikos teritoriją, UTPI projekte siūloma nustatyti, kad kol užsieniečiai nėra įleisti į Lietuvos Respublikos teritoriją, jų apgyvendinimą organizuoja VSAT, o jau įleistų į Lietuvos Respublikos teritoriją užsieniečių apgyvendinimą organizuoja Migracijos departamentas (keičiamos UTPI 5 straipsnio 4 dalis, 79 straipsnio 1 dalis, 140² straipsnio 4 dalis).

UTPI 32 straipsnis keičiamas, nes Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.2541 straipsnyje nurodyta, kad valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, paėmusi vaiką šio kodekso 3.254 straipsnyje nustatytais pagrindais, privalo kreiptis į teismą dėl leidimo paimiti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą. Tačiau pažymėtina, kad nelydimų nepilnamečių tėvai nelydi jų į Lietuvos Respublikos teritoriją ir nėra galimybės jų atstovo skyrimo metu rasti tėvus arba tėvai nėra žinomi. Atsižvelgiant į tai, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos netikslinga kreiptis į teismą dėl leidimo paimiti vaiką iš atstovų pagal įstatymą gavimo, nes nėra galimybės nurodyti, kas yra vaiko atstovai pagal įstatymą ir iš ko turi būti paimtas vaikas.

UTPI 125 ir 126 straipsniai papildomi atitinkamais naujais užsieniečių grąžinimo ir išsiuntimo pagrindais, kurie būtų taikomi tiems užsieniečiams, kurie pagal UTPI nelaikomi atvykusiais į Lietuvos Respublikos teritoriją.

Siekiant teisinio aiškumo, UTPI projekte siūloma viename atskirame skyriuje reguliuoti visus užsieniečių teisinės padėties klausimus tais atvejais, kai valstybėje paskelbta karo padėtis, nepaprastoji padėtis, taip pat ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Visos nuostatos, kurios galiojančiame UTPI siejamos su atvejais, kai valstybėje paskelbta karo padėtis,

nepaprastoji padėtis, taip pat ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, dėstomos naujame X² skyriuje (toliau – Naujas skyrius).

I Naują skyrių nuosekliai perkeliamos visos valstybėje paskelbtos karo padėties, nepaprastosios padėtis, taip pat ekstremaliosios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio metu galiojančios teisės normos, kurios šiuo metu UTPI dėstomos atskiruose straipsniuose.

Atsižvelgiant į tai, kad ekstremalusis įvykis nėra skelbiamas, o būtent dėl jo gali būti skelbiama ekstremalioji situacija, UTPI projekte tikslinamos nuostatos, kurios apibrėžia aplinkybes, kurioms esant yra taikomos Naujame skyriuje išdėstytos teisės normos (išbraukiamas ekstremalusis įvykis).

Atsižvelgiant į tai, kad dėl didelio užsieniečių srauto gali nepavykti per UTPI 5 straipsnio 8 dalyje nustatytą 6 mėnesių terminą išspręsti visų neteisėtai Lietuvos Respublikos sieną kirtusių užsieniečių teisinės padėties klausimų ir (ar) įvykdyti priimtų sprendimų, ir siekiant apsaugoti visuomenę ir nesukurti prielaidų neteisėtiems migrantams, pasibaigus šiam terminui, laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, UTPI projektu siūloma atsisakyti ribojančio 6 mėnesių termino. Priešingu atveju, pasibaigus minėtam 6 mėnesių terminui, visi užsieniečiai, nepriklausomai nuo to, ar yra pabaigtos procedūros, ar yra priimti atitinkami galutiniai sprendimai, ar ne, privalės būti įleisti į Lietuvos Respublikos teritoriją. Pažymėtina, kad užsieniečio prašymas suteikti prieglobstį priimamas ir pradedamas nagrinėti ar užsieniečio teisinės padėties klausimas pradedamas spręsti kuo greičiau, kai tik pavyksta atlikti reikalingas pirmines procedūras ir užsieniečių apklausas, tačiau, esant dideliame užsieniečių skaičiui, neretai dėl objektyvių priežasčių (apklausas galinčių vykdyti pareigūnų, vertėjų trūkumo, atvejo ypatumo) nepavyksta greitai atlikti būtinų procedūrų. Be to, priėmus sprendimą nesuteikti prieglobsčio ir (ar) grąžinti užsieniečių į užsienio valstybę ir užsieniečiui nusprendus jį apskųsti, pakankamai ilgą laiką gali užtrukti skundo nagrinėjimas teisme ir galutinio sprendimo įvykdymas (užsieniečio grąžinimas į užsienio valstybę ar išsiuntimas iš Lietuvos Respublikos). Todėl, siekiant į Lietuvos Respublikos teritoriją neįleisti neteisėtų migrantų, kurių teisinė padėtis dar neišspręsta, siūloma sieti ne su konkrečiu terminu (6 mėnesiais), bet su konkrečiomis aplinkybėmis – kol bus priimtas Migracijos departamento galutinis sprendimas, bet tik tuo atveju, kai valstybėje paskelbta karo padėtis, nepaprastoji padėtis, taip pat ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio.

Esant dideliame neteisėtų migrantų skaičiui, gali nebūti galimybės visų teismo sprendimų sulaikytų užsieniečių apgyvendinti VSAT, todėl siūloma nustatyti, kad, skiriant alternatyvią sulaikymui priemonę, juos būtų galima apgyvendinti ne tik VSAT, bet ir kitoje tam pritaikytoje vietoje.

Esant dideliame neteisėtai Lietuvos Respublikos valstybės sieną kertančių užsieniečių srautui, skundų dėl priimtų sprendimų dėl prieglobsčio, taip pat skundų dėl sprendimų dėl užsieniečių grąžinimo, išsiuntimo ir uždraudimo jiems atvykti, daugėja ir jų nagrinėjimas teisme užtrunka, o tai trukdo vykdyti veiksmingą užsieniečių grąžinimą į jų kilmės valstybes ir sukuria didelį papildomą krūvį teismams. Todėl siūloma nustatyti privalomą ikiteisminio nagrinėjimo tvarką ir skundams dėl užsieniečių grąžinimo, išsiuntimo ir uždraudimo jiems atvykti. Skundas būtų paduodamas institucijai, kuri priėmė sprendimą – Migracijos departamentui arba VSAT. Skundą nagrinėtų Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka sudarytas kolegialus organas, o šio organo sprendimas galėtų būti skundžiamas atitinkamam apygardos administraciniam teismui, kurio sprendimas būtų galutinis ir neskundžiamas.

Atsižvelgiant į vis dar nestabilią padėtį Baltarusijos Respublikoje ir į tai, kad reikia spręsti nuo režimo vykdomų represijų nukentėjusių Baltarusijos Respublikos piliečių, kurie į Lietuvos Respubliką atvyko dėl ypatingų humanitarinių priežasčių ir kurie neturi galimybės kreiptis dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo kitais UTPI nustatytais pagrindais, teisinės padėties klausimą, siūloma nustatyti, kad tokie asmenys ir jų šeimos nariai galėtų kreiptis dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo UTPI 40 straipsnio 1 dalies 8 punkte nustatytu pagrindu, kaip negalintys grįžti į kilmės valstybę dėl to, kad yra persekiojami nedemokratinio režimo ir (ar) nukentėję ar gali nukentėti nuo šio režimo vykdomų represijų. Pažymėtina, kad šis pagrindas būtų taikomas užsieniečiams, tarp jų ir Baltarusijos Respublikos piliečiams ir jų šeimos nariams, kurie nesiekia gauti prieglobsčio

Lietuvoje, o laikinai išvyko iš savo šalies ir ketina į ją grįžti, kai bus saugu ir kuriems tarpininkauja Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. Šis pakeitimas taip pat įgyvendina Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 12.1.5 priemonę „Pagerinti nedemokratinį režimų persekiojamų asmenų persikėlimo į Lietuvos Respubliką sąlygas, tobulinant humanitarinės pagalbos priemones, įskaitant priėmimo taisyklių supaprastinimą ir integracijos priemonių Lietuvos Respublikoje išplėtimą“. Kartu su UTPĮ 130¹ straipsniu atitinkamai turi būti keičiami ir UTPĮ 26, 40 ir 50 straipsniai.

Oficialiame pranešime Europos Komisija nurodo, kad direktyvos 2003/109/EB 4 straipsnio 1 dalies paskirtis – užtikrinti, kad valstybės narės suteiktų ilgalaikio gyventojų statusą trečiųjų šalių piliečiams, kurie iki atitinkamo prašymo pateikimo yra penkerius metus teisėtai ir nepertraukiamai pragyvenę jos teritorijoje. Direktyvos 2003/109/EB 6 konstatuojamojoje dalyje nurodoma, kad pagrindinis ilgalaikio gyventojų statuso suteikimo kriterijus turi būti gyvenimo valstybės narės teritorijoje trukmė. Gyvenama turi būti teisėtai ir nepertraukiamai, kad būtų galima įrodyti, jog žmogus įsitvirtino toje šalyje. Direktyvoje 2003/109/EB nepasakyta, kad nepertraukiamo ir teisėto buvimo valstybėje narėje įrodymu gali būti laikomi tik tam tikrų rūšių teisę gyventi šalyje patvirtinantys dokumentai. Atsižvelgiant į tai, UTPĮ projekte siūloma nustatyti, kad leidimas nuolat gyventi būtų išduodamas užsieniečiui, kuris Lietuvos Respublikoje teisėtai pragyveno 5 metus, turėdamas teisę gyventi Lietuvoje suteikiantį ar patvirtinantį dokumentą arba Lietuvos Respublikos išduotą nacionalinę vizą. Tai reikštų, kad, skaičiuojant penkerių metų laikotarpį, siekiant įvertinti, ar užsienietis įgijo teisę gauti leidimą nuolat gyventi, būtų įtraukiami ir laikotarpiai, kai užsienietis gyveno Lietuvos Respublikoje, turėdamas teisę gyventi Lietuvoje patvirtinantį dokumentą arba nacionalinę vizą.

Direktyvos 2003/109/EB 3 straipsnio 2 dalies e punkte nustatyta, kad ši direktyva netaikoma tik tiems trečiųjų šalių piliečiams, kurie šalyje yra apsigyvenę laikiniais pagrindais (pavyzdžiui, pagal *au-pair* programą ar kaip sezoniniai darbuotojai, arba kaip darbuotojai, pasiūsti paslaugos teikėjo tarpvalstybiniam paslaugų teikimui, arba patys teikdami tarpvalstybines paslaugas) arba tais atvejais, kai jų leidimas gyventi yra oficialiai apribotas. Atsižvelgiant į tai, siūloma UTPĮ 53 straipsnį papildyti nuostata, numatančia, kad, išduodant leidimą nuolat gyventi užsieniečiui, pragyvenusiam Lietuvos Respublikoje penkerius metus, į pragyventą laikotarpį nebūtų įskaičiuojami laikotarpiai, kai atvykimo į Lietuvos Respubliką tikslas buvo laikina veikla, pavyzdžiui, atvykimas su Šengeno viza ar pagal bevizį režimą, taip pat atvykimas su tam tikrais pagrindais išduota nacionaline viza.

Be to, atsižvelgiant į siūlomą UTPĮ 53 straipsnio 1 dalies 8 punkto pakeitimą ir papildymą 8¹ dalimi, siūloma patikslinti UTPĮ 53 straipsnio 3 dalį numatant, kad vidaus reikalų ministras nustato pragyvento laikotarpio nustatymo ir apskaičiavimo tvarką išduodant užsieniečiui leidimą nuolat gyventi UTPĮ 53 straipsnio 1 dalies 8 ir 8¹ punktuose nustatytais pagrindais. Šioje tvarkoje būtų detalizuota, kad į teisėtai pragyventą laikotarpį nėra įskaičiuojami laikotarpiai, kai užsienietis turėjo nacionalinę vizą, išduotą pagrindais, susijusiais su laikinu buvimu Lietuvoje, o ne siekiu apsigyventi (tęsti gyvenimą) Lietuvoje. Laikinu buvimu būtų laikomas laikotarpis, kai užsienietis Lietuvos Respublikoje buvo su nacionaline viza išduota Vizos išdavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2017 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-899/V-330, (toliau – Vizos išdavimo tvarkos aprašas) 70.1, 70.4, 70.5, 70.7, 70.8, 70.9, 70.12, 70.15–70.21 papunkčiuose nurodytais pagrindais, o ilgalaikiu buvimu būtų laikomas laikotarpis, kai užsienietis Lietuvos Respublikoje buvo su nacionaline viza, išduota Vizų tvarkos aprašo 70.2, 70.3, 70.6, 70.10–70.11¹, 70.13, 70.18 (išskyrus sezoninius darbuotojus) papunkčiuose nurodytais pagrindais. Vertinant, ar tai yra laikino pobūdžio veikla ar veikla, kuria siekiama apsigyventi ir tęsti gyvenimą Lietuvos Respublikoje, atsižvelgiama, ar tarp leidimo laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje išdavimo pagrindų yra atitikmuo konkrečiam vizos išdavimo pagrindui.

Papildomoje pagrįstoje nuomonėje Europos Komisija pažymėjo, kad direktyvos 2004/38/EB 27 straipsnio 2 dalimi siekiama įtvirtinti griežtas apsaugos priemones, kuriomis būtų apribota valstybių narių diskrecija suvaržyti Europos Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisę atvykti į šalį ar gyventi šalyje dėl viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo priežasčių ir, ginant Europos Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių interesus, svarbu aiškiai perkelti šias nuostatas į nacionalinę teisę. Atsižvelgiant į tai, UTPI 98¹ straipsnio 1 dalyje, nustatančioje Europos Sąjungos valstybės narės piliečio arba jo šeimos nario keliamos grėsmės valstybės saugumui ar viešajai tvarkai vertinimo principus, siūloma asmens keliamos grėsmės vertinimo kriterijus papildyti nurodant, kad asmens elgesys turi kelti ne tik realią ir akivaizdžią, bet ir pakankamai rimtą grėsmę. Pažymėtina, kad, priėmus UTPI projektą, asmens elgesio keliamos grėsmės vertinimas iš esmės nepasikeis, nes ir iki šiol vertinant grėsmę buvo atsižvelgiama, ar keliamą grėsmę yra pakankamai rimta (asmens keliamą grėsmę UTPI išskirstyta į tris lygius – asmuo gali kelti grėsmę, rimtą grėsmę arba labai rimtą grėsmę). Asmens elgesys atitinkamam grėsmės lygiui priskiriamas pagal asmens elgesio pobūdį ir pasekmių rimtumą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus UTPI projektą, Europos Komisija nutrauktų pažeidimo procedūrą 2011/2083 dėl netinkamo direktyvos 2004/38/EB nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę ir nepateiktų pagrįstos nuomonės Europos Sąjungos teisės pažeidimo procedūroje Nr. INFR(2021)4028 dėl netinkamo direktyvos 2003/109/EB 4 straipsnio 1 dalies nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę.

Priėmus Įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas Įstatymas turės teigiamą įtaką kriminogeninei situacijai, nes neteisėtai atvykusiems prieglobsčio prašytojams ir kitiems neteisėtai atvykusiems užsieniečiams nebus sudaryta galimybių judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje.

7. Galima priimto įstatymo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant inkorporuoti Įstatymą į teisinę sistemą, pakeisti ar panaikinti kitų galiojančių teisės aktų nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte neapibrėžiamos naujos ir nekeičiamos esamos sąvokos ir terminai.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

12. Įstatymo įgyvendinimui reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Priėmus UTPĮ pakeitimą, reikės pakeisti Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-131 „Dėl prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, ir Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimo gyventi Europos Sąjungoje išdavimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. 1V-445 „Dėl Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimo gyventi Europos Sąjungoje išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Priimtam Įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia šioms projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“: „prieglobsčio prašytojas“, „prašymas suteikti prieglobstį“, „užsienietis“, „skundas“, „leidimas nuolat gyventi“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.